

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos. Kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdai ir nepilnamečių justicijos sistemos vaidmuo Europos Sąjungoje

(2006/C 110/13)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. vasario 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo dėl *Nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos. Kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdai ir nepilnamečių justicijos sistemos vaidmuo Europos Sąjungoje*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. vasario 22. d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Zulfiaur Narvaiza.

425-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. kovo 15–16 d. (kovo 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 98 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Šiuo metu nepilnamečių nusikalstamumas yra vis dažniau Europos visuomenę neraminančio nusikalstamumo aspektas, kuris jau nuo praėjusio šimtmečio yra atidžiai stebimas tarptautiniu mastu. Reikėtų pažymėti, kad jaunimo elgesys, ypač negatyvus, neretai turi didesnę poveikį visuomenei nei suaugusiųjų ir formuoja ypač neigiamą visuomenės požiūrį į jaunos įstatymo pažeidėjus. Taip pat reikia pažymėti, kad nepilnamečių nusikaltėlių aukomis dažnai tampa pats jaunimas. Todėl svarba, kurią Europos visuomenė teikia jaunimo nusikalstamumui, reiškia, kad turi būti rastos veiksmingos reagavimo priemonės, iš esmės paremtos trimis principais — prevencija, baudžiamosiomis auklėjamosiomis priemonėmis ir nepilnamečių bei jaunų pažeidėjų socialine integracija ar reintegracija.

1.2 EESRK mano, kad sukurti bendrą kovos su nepilnamečių nusikalstamumu strategiją turėtų būti vienas pagrindinių Europos Sąjungos uždavinių, kuriam turi būti teikiamas didžiausias dėmesys ne vien todėl, kad tai susiję su ypač pažeidžiamų gyventojų dalimi (nepilnamečiai ir jaunimas dažnai priklauso socialinės atskirties rizikos grupei), bet ir todėl, kad šiuo metu vykdoma jauniems pažeidėjams skirta prevencija siekiant ne tik juos socialiai reabilituoti, bet ir užkirsti kelią suaugusiųjų nusikaltimams ateityje. Nors esama nemažai projektų ir Europos politikos krypčių, galinčių daryti netiesioginį poveikį nepilnamečių nusikalstamumui (1997 m. lapkričio mėn. Liuksemburgo Europos Vadovų Tarybos priimta Europos užimtumo strategija, 2000 m. gruodžio mėn. Nicos Europos Vadovų Tarybos priimta Europos socialinė darbotvarkė, 2005 m. kovo mėn. Briuselio Europos Vadovų Tarybos priimtas Europos jaunimo ir aktyvaus pilietiškumo skatinimo paktas ir kt.), jaunimui skirtų susitarimų ir rezoliucijų⁽¹⁾, skatinančių normalią šios gyventojų dalies integraciją į visuomenę,

(1) 2000 m. gruodžio 14 d. Tarybos ir valstybių narių vyriausybės atstovų posėdžio rezoliucija dėl socialinės jaunimo integracijos (OL C 374, 2000 12 28); 2002 m. birželio 27 d. Tarybos ir valstybių narių vyriausybės atstovų posėdžio rezoliucija dėl jaunimo socializacijos dėl Europos bendradarbiavimo jaunimo srityje programos (OL C 168, 2002 7 13); Europos Komisijos baltoji knyga „Naujas postūmis Europos jaunimui“ (COM(2001) 681 final); Komisijos komunikatas Tarybai dėl su jaunimu susijusių Europos politikos krypčių (COM(2005) 206 final).

vis dėlto dokumentų ir priemonių, skirtų konkrečiai nepilnamečių nusikalstamumui, dar nėra pakankamai.

1.3 Analizuoti padėtį ES šalyse nėra paprasta, nes kiekviena šalis turi savo nepilnamečių nusikalstamumo apibrėžimą, paremtą įvairiais veiksniais. Kai kuriose šalyse ši sąvoka apima nepilnamečių elgesį pagal tų šalių įstatymuose arba baudžiamajame kodekse įtvirtintus elgesio rūšių apibrėžimus. Kitose šalyse, kur nepilnamečių justicijos sistema paremta auklėjimo arba gerovės modeliu, teisinė atsakomybė nepilnamečiams užtraukiama net ir už tokius veiksmus, kurie suaugusiems užtrauktų tik administracinę arba civilinę atsakomybę, o kartais — jokios⁽²⁾. Be to, smarkiai skiriasi baudžiamosios sistemos: vienos šalys parengė baudžiamąją nepilnamečių teisę su ypatingomis baudžiamosiomis priemonėmis, kitos skiria nepilnamečiams tas pačias bausmes kaip ir suaugusiems, bet jas riboja ir sušvelnina. Be to, skiriasi ir amžius, nuo kurio nepilnamečiai gali būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn: nors dažniau sutariama dėl viršutinės amžiaus ribos (18 metų, nors kai kuriose po plėtros priimtose šalyse jis gali būti padidintas iki 21 metų), žemutinė amžiaus riba gerokai svyruoja — nuo 7 iki 16 metų⁽³⁾.

1.4 Atsižvelgiant į ribojimus, kuriuos lemia tokie skirtumai, reikėtų pabrėžti, kad pagal ES valstybių narių lyginamąją statistiką nepilnamečių nusikalstamumas sudaro vidutiniškai 15 proc. bendro nusikalstamumo, nors kai kuriose šalyse jis gali

(2) Taikoma atvejais, žinomais kaip „nusižengimai statusui“, pvz., bėgimas iš namų, nakvojimas lauke ir pan.

(3) ES šalyse viršutinė riba yra daugiau mažiau panaši: jaunimo nusikalstamumo sistema visais atvejais visapusiškai taikoma iki 18 metų, nors yra šalių, kuriose skirtingu mastu ir atsižvelgiant į konkretų atvejį, sistema taikoma jaunimui iki 21 metų (Austrija, Vokietija, Graikija, Italija, Nyderlandai ir Portugalija). Minimalus amžius tapti atsakingu baudžiamąja tvarka skiriasi labiau: Airijoje — 7 metai, Graikijoje ir Škotijoje — 8 metai; Anglijoje, Velse ir Prancūzijoje — 10 metų; Nyderlanduose ir Portugalijoje — 12 metų; Lenkijoje — 13 metų; Austrijoje, Estijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Italijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje — 14 metų; Čekijoje, Danijoje, Suomijoje, Slovakijoje ir Švedijoje — 15 metų, o Belgijoje — 16 metai. Tačiau, nereikėtų pamiršti, kad dažniausiai asmenims, kurie yra 7 metų ir 13-15 metų, numatytos priemonės nėra tikros baudžiamosios arba mažiau griežtos nei tos, kurios numatytos 13-15 metų ir 18-21 metų grupėms; apie sulaikymo centruose tvarką net nekalbama.

siekti iki 22 proc. Bet koku atveju, reikėtų paminėti, kad vadinamasis latentinis nusikalstamumas (nusikaltimų, neregistruotų oficialiose socialinės kontrolės institucijose, t. y. policijoje ir teismuose, procentas arba skaičius) sudaro didžiąją nepilnamečių įvykdytų nusikaltimų dalį. Taip dažniausiai būna dėl to, kad pažeidimai paprastai nebūna sunkūs ir aukos dažnai būna patys nepilnamečiai, todėl mažai tikėtina, kad jie kreipsis į atitinkamas institucijas.

1.5 Nepaisant bet kuriuo metu pagal statistikos duomenis apibūdintos padėties, visos Europos šalys suvokia, kad nepilnamečių nusikalstamumas auga, o nusikaltimai tampa vis sunkesni. Esant tokioms aplinkybėms, visuomenė reikalauja veiksmingesnių kontrolės mechanizmų, skatinančių daugelį šalių griežtinti jaunimui taikomus teisės aktus. Tokia nuostata pabrėžia koordinavimo ir orientavimo priemonių siekiant palengvinti šio reiškinio valdymą Europos lygiu ir gerai parengtos informavimo politikos būtinybę, kad būtų tinkamai išdėstytas nuomonės pirmame punkte pernelyg dramatiizuojamas klausimas.

1.6 Nenorint koku nors būdu sumenkinti nepilnamečių nusikalstamumo priežasčių (nurodytų tolesniuose skirsniuose, nors ir apibendrintai) tyrimo svarbos ar poreikio detalai išnagrinėti preventinės politikos kryptis (minimas šiame dokumente ir kurios bet koku atveju turi būti skirtos kovai su nusikalstamumo priežastimis), **pagrindinis šios nuomonės tikslas — ištirti padėtį, susijusią su nepilnamečiais, kuriems dėl baudžiamosios teisės pažeidimo yra taikomos įvairios nepilnamečių justicijos sistemos ir intervencinė tvarka, juos ginti, perauklėti ir iš naujo integruoti į visuomenę siekiant užkirsti kelią recidyvams.**

2. Nepilnamečių nusikalstamumo priežastys

2.1 Nepilnamečių įvykdyti nusikaltimą gali pastūmėti daug įvairių priežasčių ir aplinkybių; šios srities specialistai nėra vieningos nuomonės. Vis dėlto, remdamiesi dažniausiai pripažįstamomis priežastimis ir skirdami dėmesį toms priežastims, kurios susijusios su ekonominiais ir socialinės aplinkos veiksniais (jeigu jie bus įdomūs šioje nuomonėje), galime išskirti šias priežastis.

2.1.1 Iširusi šeima arba suaugusiųjų nesugebėjimas suderinti šeimos gyvenimo su darbu lemia menką dėmesį vaikams netaikant jiems jokių suvaržymų ir jų nekontroliuojant. Neretai tokiais atvejais paaugliai šias spragas užpildo įstodami į

jaunimo gaujas, kurios buriasi pagal tam tikrus bendrus principus (ideologinius, muzikinius, etninius, susijusius su sportu, kt.), tačiau dažniausiai jos būna nusikalstamo pobūdžio. Šios gaujos dažniausiai ir būna asocialaus elgesio kaltininkės (užsiima vandalizmo aktais, grafiti) arba tiesiog smurtauja ir vykdo kitus nusikaltimus.

2.1.2 Dėl socialinės ir ekonominės atskirties ar skurdo paaugliui sunku tinkamai integruotis į visuomenę. Tokie atskirties atvejai dažnesni tarp jaunimo iš migrantų šeimų (vaikai migrantai be lydinčiųjų asmenų būna itin pažeidžiami) ir tam tikruose didžiųjų miestų „getuose“. Tokios vietovės dažnai pasižymi laukine paversta miestų aplinka, sukeliančia gyventojų nevilgtį ir agresiją.

2.1.3 Jeigu mokinys praleidinėja pamokas ir jam nesiseka mokytis, mokykloje jam netrukus užklįjaujama etiketė, jis sulaukia socialinio pasmerkimo, o tai neretai būna tiesiausias kelias į asocialų elgesį arba nusikalstamą veiką.

2.1.4 Nedarbas, kurio lygis jaunimo tarpe yra didžiausias, dažnai lemia jaunų žmonių nusivylimą, sudarydamas puikias sąlygas nusikalstamam elgesiui (*).

2.1.5 Smurto vaizdų ir smurtinio elgesio demonstravimas tam tikromis žiniasklaidos priemonėmis arba nepilnamečiams skirti vaizdo žaidimai formuoja tokią jaunų žmonių vertybių sistemą, kurioje prievarta laikoma normaliu dalyku.

2.1.6 Narkotikų ir toksiškų medžiagų vartojimas būna dažna narkomanų įvykdomų nusikaltimų priežastis — noras gauti narkotikų. Be to, dėl šių medžiagų poveikio arba dėl jaučiamos abstinencijos jų nepavartojus įprastų vidinių stabdžių nelieka — jie būna prislopinti ar net išnykę. Paminėtinas ir besaikis alkoholio vartojimas (net ir atsitiktinis) — alkoholis dažnai būna vandalizmo arba pavojingo vairavimo priežastis.

2.1.7 Priklausomai nuo ankstesniame punkte nurodytų veiksnių arba atskirai egzistuoja ir asmenybės bei elgesio sutrikimai, kurie dažnai susiję su kitais socialiniais ar aplinkos veiksniais, lemiančiais impulsyvų ar neapgalvotą jaunimo elgesį nesilaikant jokių visuomenėje pripažintų elgesio taisyklių.

(* Cf., kalbant apie šį veiksnių ir 2.1.2 punkte nurodytą skurdą, šiuo metu Europos Komisijos užimtumo ir socialinių reikalų generalinis departamentas rengia *Teminę politinių priemonių dėl nepalankioje padėtyje atsidūrusio jaunimo studiją*, kurią koordinuoja Regionų naujovių ir socialinių tyrimų institutas (IRIS).

2.1.8 Nepakankamas socialinių ir pilietinių vertybių, pvz., gyvenimo pagal taisykles, solidarumo, kilnumo, tolerancijos, pagarbos kitiems, kritinės savimonės, jautrumo kitiems, pagarbos darbui ir kt., mokymas ir perdavimas, jų pakeitimas praktiškesnėmis vertybėmis, pavyzdžiui, individualizmu, konkurencingumu ir vartotojiškumu, mūsų „globalizuotose“ visuomenėse tam tikromis aplinkybėmis gali lemti palaipsnių atsisakymą nuo visuomenės.

2.2 Šie veiksniai daugiau ar mažiau pasireiškia visose pasitūrinčiose ES visuomenėse, tačiau jų socialinis irimas lemia anti-visuomeninį ar nuo normų nukrypstantį elgesį.

2.3 Siekdama užkirsti kelią smurtui ir kovoti su nepilnamečių nusikalstamumu, visuomenė turi sukurti strategiją, kurioje būtų derinamos prevencinės priemonės, aktyvi intervencija ir bausmė. Prevencinės ir aktyvios intervencinės priemonės turi būti skirtos visų nepilnamečių ir jaunų žmonių socialinei integracijai užtikrinti su šeimos, bendruomenės, bendraamžių grupių, mokyklų, profesinio mokymo ir darbo rinkos pagalba.

Teisminės ir baudžiamosios priemonės ar reakcijos turi būti pagrįstos lygybės prieš įstatymą, nekaltumo prezumpcijos, teisės į gynybą, sąžiningo bylos nagrinėjimo, pagarbos privatumui, proporcingumo ir lankstumo principais. Ir pats teisminis procesas, ir pasirinktos priemonės bei paskesnis jų įgyvendinimas, turėtų remtis vaiko interesų apsaugos ir gynimo principu (?).

3. Tradicinės nepilnamečių justicijos sistemos trūkumai

3.1 Tradicinėms nepilnamečių justicijos sistemoms teko susidurti su daugybe sunkumų reaguojant į esamą nusikalstamumą ir prisitaikant prie šiuolaikinės nusikalstamumo tikrovės. Europos nepilnamečių baudžiamosios justicijos sistemos vystėsi labai lėtai, neveiksmingai, jos buvo ekonomiškai neperspektyvios: įprasti ilgi laukimo laikotarpiai, labai aukštas jaunųjų pažeidėjų pakartotinio nusikalstamumo lygis. Kartu palaipsniui silpnėjo tradiciniai neoficialios socialinės kontrolės šaltiniai (mokykla, šeima, darbovietė ir kt.).

3.2 Kai kurios šalys (visų pirma Skandinavijos) nutolo nuo paternalistinio *apsaugos modelio*, susiformavusio XX amžiaus pirmoje pusėje, pagal kurį jaunieji pažeidėjai buvo laikomi socialiai sergančiais (jie nebuvo atskiriami nuo kitų nepilnamečių ar kaip nors išskiriami), ir perėjo prie *auklėjamojo arba gerovės modelio* — socialinio arba bendruomenės modelio, skirto nepilnamečių nusikalstamumui, nepriklausančio teisminei sistemai ir nesuteikiančio nepilnamečiams būtinos teisinės apsaugos.

(?) Vaiko teisių konvencijos, priimtose JT Generalinėje Asamblėjoje 1989 m. lapkričio 20 d., 40 straipsnis.

3.2.1 Nuo devintojo dešimtmečio įvairūs tarptautiniai susitarimai ir sutartys dėl nepilnamečių justicijos (1985 m. Jungtinių Tautų standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės), 1990 m. Jungtinių Tautų nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės), 1990 m. Jungtinių Tautų nepilnamečių, iš kurių atimta laisvė, apsaugos taisyklės ir Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R (87) 20 *Dėl socialinės reakcijos į nepilnamečių nusikalstamumą*), kuriuose diegiamas *atsakomybės modelis*, paskatino palaipsnes Europos šalių nepilnamečių justicijos sistemų permainas. Ypač svarbi 1989 m. lapkričio 20 d. priimta Vaiko teisių konvencija, kurią ratifikavo ir kurios privalo laikytis visos ES valstybės narės. Konvencijos 37 ir 40 straipsniai reglamentuoja šį klausimą. Pagal atsakomybės modelį nepilnamečio teisinė padėtis tampa tvirtesnė, o nepilnamečių justicijos sistema labiau priartėja prie suaugusiųjų baudžiamosios justicijos sistemos suteikdama nepilnamečiams tokias pačias teises ir garantijas. Taikant ginamąjį modelį ir priemones, kurios yra aiškiai auklėjamojo pobūdžio, siekiama suvienyti auklėjimo ir teisminius aspektus. Trumpai tariant, modelio tikslas yra „mokyti atsakomybę“.

3.3 Šis modelis, parengtas pagal pirmiau minėtas tarptautines normas, buvo pamažu įtrauktas į 25 ES valstybių narių įstatymus.

3.3.1 Atsakomybės modelis yra paremtas toliau pateiktais principais:

- prevencija prieš imantis griežtesnių priemonių: geriausias kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdas yra užkirsti kelią jaunų pažeidėjų atsiradimui, o tam reikia tinkamų socialinių, darbo, ekonominių ir švietimo pagalbos programų (įskaitant programas, skatinančias ir padedančias tinkamai leisti laisvalaikį ir sudarančias laisvalaikio galimybes);
- kuo retesnis tradicinės justicijos sistemos taikymas sukuriant naujas justicijos sistemas, visų pirma, skirtas nepilnamečių nusikalstamumui, kitus atvejus, galinčius paveikti nepilnamečius (pavyzdžiui, pamestus, patyrusius šturkštų elgesį ar neprisitaikančius), paliekant kitoms tarnyboms (socialinei apsaugai);
- valstybės baudžiamosios intervencijos sumažinimas kartu įgyvendinant vaikų socialinės paramos, socialinės politikos, darbo rinkos, laisvalaikio leidimo prevencinės strategijos kryptis ir savivaldos politiką apskritai, taip pat platesnis bendruomenės ir kitų socialinių grupių įtraukimas sprendžiant konfliktus ir ieškant perspektyvių alternatyvų, pavyzdžiui, šeimos, socialinių darbuotojų, mokyklos, bendruomenės, socialinių organizacijų ir kt;

- laisvės atėmimo priemonių ar bausmių jauniems žmonėms sumažinimas jas taikant tik išimtiniais atvejais;
- lankstesnė ir įvairiapusiškesnė drausminė atsakomybė naudojant priemones, kurios, atsižvelgiant į sąlygas ir pažangą, padarytą veikiant ar taikant tam tikrą alternatyvią įkalinimui priemonę, gali būti specialiai pritaikomos nepilnamečiams;
- tokių pačių teisių ir garantijų jauniems pažeidėjams suteikimas baudžiamosiose bylose kaip ir suaugusiems (sąžiningas ir teisingas bylos nagrinėjimas);
- oficialių socialinės kontrolės organų, dalyvaujančių nepilnamečių justicijos sistemoje, aprūpinimas specialistais. Esant tokioms sąlygoms, turi būti numatytas specialus visų subjektų (policijos, teisėjų, prokurorų, advokatų ir specialistų, vykdančių įvairias sankcijas), dalyvaujančių administruojant justiciją nepilnamečiams, mokymas.

4. Naujos nepilnamečių justicijos tendencijos

4.1 Yra ir kitokių kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdų — ne tik tradicinis įkalinimas. Tarptautiniu mastu pastebimos papildomų sistemų kūrimo tendencijos; šios sistemos leistų žymiai veiksmingiau rūpintis nepilnamečiais ir jiems patiems bei jų socialiniam ir profesiniam ugdymui pasitarnautų žymiai labiau net ir tada, kai įkalinimas neišvengiamas.

4.2 Europos nepilnamečių justicijos gera praktika apima tris pagrindines sritis: prevenciją, pedagoginį auklėjimą vietos bendruomenėse ir centruose bei socialinę ir profesinę integraciją.

4.2.1 Be minėtų prevencinių priemonių, pedagoginis auklėjimas galėtų būti taikomas pasitelkiant tos pačios socialinės srities, kuriai priklauso ir šie nepilnamečiai, išteklius arba institucijas, kad jauniems nusikaltėliams būtų išugdyti reikiami įgūdžiai ar žinios, kurių neturėdami jie ir nusižengė įstatymams. Šiuos nepilnamečius turėtų visapusiškai egzaminuoti įvairių sričių specialistai ir nustatyti jų mokymo spragas bei tai, kokių būdu jie galėtų įgyti reikiamų įgūdžių, kurie sumažintų pakartotinių nusikaltimų pavojų. Panašus darbas turėtų būti atliekamas su šeimomis, kad būtų užtikrintas jų bendradarbiavimas ir išsipareigota šiuos nepilnamečius auklėti bei grąžinti į visuomenę.

4.2.2 Be to, jauni nusikaltėliai kartu su kitomis grupėmis, pavyzdžiui, neįgaliaisiais, etninėmis mažumomis, senyvo amžiaus žmonėmis ir kt., dažnai priklauso socialiai atskirtoms grupėms arba gali tapti socialiai atskirtų žmonių grupėmis, kitaip sakant, siekiant patenkinti jų konkrečius poreikius ir padėti išspręsti sunkumus, reikia tikslinės pagalbos, kuri padėtų jiems tapti savarankiškais. Priešingu atveju, jiems vėl nepasiseks — jie nesugebės integruotis į savo aplinką, didės pakartotinių nusikaltimų pavojus ir galiausiai pavojus būti sulaukytiems tuomet, kai jiems bus taikoma suaugusiųjų baudžiamosios justicijos sistema.

4.2.3 Todėl šiems jauniems žmonėms reikia padėti ir vadovauti jų integracijos procesui taikant daug įvairių būdų (pavyzdžiui, socialinę, kultūrinę ir kalbinę integraciją). Nėra vieno būdo, kuris galėtų užtikrinti jaunų pažeidėjų integraciją. Taip pat nėra paprastų priemonių, kurios užtikrintų, kad visiškai integravęsis asmuo nesielgs asocialiai. Vis dėlto, remiantis plataus masto susitarimu, užimtumas laikomas viena iš pagrindinių priemonių, skirtų integruoti jaunus pažeidėjus į ekonominę ir socialinę sritį ir užtikrinti stabilumą.

4.3 Atsižvelgiant į nepilnamečių justicijos sistemos vystymą ir pirmiau nurodytuose 3.2 ir 3.3 punktuose aptartus klausimus, reikėtų atkreipti dėmesį, kad, remiantis **baudžiamojo teisingumo** (atlyginti už padarytą žalą) koncepcija, justicijos sistema buvo pradėta vertinti kaip **restoratyvinę arba atkuriamąją sistemą**, kadangi baudžiamoji politika skiria vis daugiau dėmesio aukoms (viktimologija) ir didėjančiai aukų reikšmei baudžiamajame procese. Pagal atkuriamąjį teisingumą, nukentėjęs asmuo, nusikaltėlis ir bendrija įtraukiami į sprendimų dėl nusikaltimo sukeltų padarinių paiešką. Taip siekiama paskatinti atlyginti žalą, sutaikinti šalis ir sustiprinti kolektyvinio saugumo jausmą. Atkuriamuoju teisingumu siekiama, viena vertus, apginti nukentėjusiojo (nusikaltėlis turi pripažinti padaręs žalą nukentėjusiam asmeniui ir pasistengti ją atlyginti), antra vertus, bendruomenės (siekiant užtikrinti teisių grąžinimą nusikaltėliui užkertant kelią jam dar kartą nusikalsti ir sumažinti baudžiamojo proceso išlaidas) ir nusikaltėlio (kuris tokiu atveju nebūna įtrauktas į baudžiamojo teisingumo ratą ir kurio konstitucinės garantijos išsaugotos) interesus.

4.4 Žalos atlyginimas daro konkretų auklėjamąjį poveikį, kadangi akistata su aukomis verčia pažeidėjus apgalvoti savo kaltę. Tokia tvarka gali atgrasyti juos nuo panašaus elgesio ateityje. Dėl šios priežasties ši tvarka yra idealus nepilnamečių justicijos sistemos modelis, kadangi ji mažiau susieta su gėdiniu, daro didelį auklėjamąjį poveikį ir yra šiek tiek mažiau baudžiamojo pobūdžio.

4.5 Trumpai tariant, per pastaruosius dvidešimtį metų labai pasikeitė nepilnamečių justicijos sistemos procedūros, pataisos priemonės ir bausmės. Daugėja nebaudžiamųjų priemonių, pavyzdžiui, visuomenei naudingo darbo, kompensacijų ir nuostolių atlyginimo, tarpininkavimo santykiuose su auka arba visuomene, profesinio, praktinio mokymo arba specialaus gydymo nuo priklausomybės nuo narkotikų arba kitų priklausomybės rūšių, pavyzdžiui, alkoholizmo. Ši priemonių rūšis reikalauja kontrolės ir nuolatinio nepilnamečio pažangos ir laimėjimų stebėjimo. Šios priemonės taikomos vis dažniau; ypač dažnai tai būna atviras arba pusiau atviras sulaukymas, kontrolė ir nuolatinis stebėjimas, lygtinis nuteisimas, elektroninis pasaitas ir kt., arba kelios priemonės vienu metu. Vis dėlto įkalinimas sulaukymo centre arba kalėjime pasitaiko gana dažnai.

4.6 Priešingai — naujų reiškinų, pirmiausia atsiradusių didžiuosiuose Europos miestuose (organizuotas nusikalstamumas, jaunimo gaujos, vandalizmas viešosiose vietose, smurtas sporte, chuliganizmas mokyklose, smurtas prieš tėvus, ekstremistinės grupuotės ir ksenofobija, ryšys tarp naujų nusikaltimų rūšių ir migracijos, priklausomybė nuo narkotikų ir kt.), poveikis visuomenei pastaraisiais metais paskatino Europos valstybes **sugriežtinti** nepilnamečiams taikomus baudžiamuosius įstatymus, t. y., padidinti bausmes nepilnamečiams ir sulaikymo centruose įvesti įvairių rūšių sulaikymo formas ir netgi reikalauti tėvų prisiimti atsakomybę už jų vaikų padarytus tam tikrus nusikaltimus.

4.6.1 Šiuo požiūriu, svarbu atkreipti dėmesį į 1995 m. Nyderlanduose ir 1996 m. Prancūzijoje įvykdytas nepilnamečiams taikomų baudžiamųjų įstatymų reformas, taip pat į 1994 m. JK baudžiamosios justicijos ir viešosios tvarkos aktą, kuriame nuo vienerių iki dvejų metų buvo padidinta laisvės atėmimo bausmė, taikoma nepilnamečiams, kurių amžius 15–18 metų, ir kuriuose buvo įvesta 6–24 mėnesių kardomojo įkalinimo bausmė 12–14 metų amžiaus nepilnamečiams. Taip pat buvo įvesti „vaikų auklėjimo įsakymai“, kuriuose reikalaujama, kad padariusių nusikaltimą arba pamokų nelankančių nepilnamečių tėvai lankytų iki trijų mėnesių trunkančius savaitinius kursus. Tėvai, kurie nesugeba vykdyti auklėjimo pareigų, gali būti nubausti 1000 svarų sterlingų bauda.

4.6.2 Su šios rūšies priemonėmis susijusi problema yra ta, kad panaikinama atsakomybė už nepilnamečių padarytus nusikaltimus — pagal naujausias į atsakomybę orientuotas baudžiamosios teisės koncepcijas iš nepilnamečių turi būti reikalaujama kompensuoti arba ištaisyti padarytą žalą. Be to, tam tikrais atvejais tėvai (pirmiausia nepasiturintys ir dėl to turintys mažiau galimybių rūpintis ir prižiūrėti savo vaikus) gali jaustis neteisingai nubausti, jei jie negali pateikti savo nekaltumo įrodymų. Iš tikrųjų patiems tėvams reikia padėti tinkamai auklėti vaikus, užuot kaltinus dėl nesugebėjimo jų auklėti.

4.6.3 Kai kurios šalys vėl grįžta prie koncepcijų, kurios devintajame dešimtmetyje buvo laikomos pasenusiomis, pavyzdžiui, laikymas saugos centruose, kurie taip pat teikdavo paramą neprižiūrimiems nepilnamečiams. Kitaip sakant, grįžtama prie tvarkos, kai nepilnamečiai, kurie dalyvauja paramos sistemoje, būna kartu su tais nepilnamečiais, kurie yra atsidūrę nepilnamečių justicijos sistemos akiratyje.

5. Dabartinė ES taikoma tvarka

5.1 Nors Europos Taryba jau keletą kartų konkrečiai nagrinėjo nepilnamečių justicijos klausimą (ypač anksčiau minėtoje Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje

Nr. R (87) 20 *Dėl socialinės reakcijos į nepilnamečių nusikalstamumą* ir visai neseniai Ministrų komiteto rekomendacijoje Nr. R (2003) 20 *Dėl naujų nepilnamečių nusikalstamumo problemos sprendimo būdų ir nepilnamečių justicijos vaidmens* ⁽⁶⁾), to negalima pasakyti apie ES institucijas, kurios tik užsiminė apie šį klausimą nagrinėdamas kitus, pavyzdžiui, nusikaltimų prevencijos, klausimus.

5.2 Pagrindiniuose Europos Sąjungos ir Europos bendrijos dokumentuose pateiktos dvi šio klausimo koncepcijos: Europos Sąjungos sutarties (ESS) VI antraštinė dalis *Policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose nuostatos* ir Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties (EEBSS) XI antraštinė dalis *Socialinė politika, švietimas, profesinis mokymas ir jaunimas*.

5.2.1 Policijos ir teismų bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose turėtų reglamentuoti ESS 29 straipsnio nuostatos, kuriomis siekiama suteikti piliečiams aukšto lygio saugumą laisvės, saugumo ir teisingumo srityje. Šios nuostatos nustato policijos ir teismų tarpvyriausybinių bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose būdus, įskaitant aspektus, susijusius su nusikalstamumo, ir organizuoto, ir neorganizuoto, prevencija ir kova su juo. Šiuo klausimu 2004 m. balandžio 30 d. Komisija pristatė žaliąją knygą dėl *Baudžiamųjų sankcijų suderinimo, abipusio pripažinimo ir vykdymo Europos Sąjungoje*. Šio Komisijos konsultacinio leidinio tikslas — išanalizuoti, ar skirtingos ES esamos sistemos apsunkina valstybių narių teisinį bendradarbiavimą, ir nustatyti kliūtis, trukdančias taikyti abipusio pripažinimo principą. Dokumente neužsimenama apie nepilnamečių nusikalstamumą arba apie nepilnamečių justicijos sistemą, tačiau, siekiant išžangoje išvardytų tikslų, nebūtų jokių kliūčių tai susieti su šiais aspektais: įkalinimu, alternatyviomis bausmėmis ir tarpininkavimu.

5.2.2 Be to, vertėtų paminėti 2002 m. birželio 22 d. Europos Komisijos priimtą AGIS pagrindų programą ⁽⁷⁾. Programa skatina policijos, muitinės ir teismų bendradarbiavimą ir remia specialistų darbą, skirtą padėti įgyvendinti šios srities Europos politiką. Remiantis programa, buvo sukurta daug iniciatyvų dėl abipusio teisės aktų ir geros praktikos pripažinimo nepilnamečių nusikalstamumo ir justicijos srityje.

⁽⁶⁾ Taip pat galima paminėti Rezoliuciją (66) 25 dėl trumpalaikių bausmių nepilnamečiams nusikaltėliams iki 21 metų, Rezoliuciją (78) 62 dėl socialinių permainų ir nepilnamečių nusikalstamumo, Rekomendaciją (88) 6 dėl socialinių reakcijų į nepilnamečių, kilusių iš imigrantų šeimų, nusikalstamumą ir Rekomendaciją (2000) 20 dėl ankstyvų psichosocialinių priemonių vaidmens siekiant užkirsti kelią nusikalstamumui.

⁽⁷⁾ Šia programa tęsiama ir išplečiama ankstesnių remiantis VI antraštinė dalimi sudarytų programų veikla: *Grotius II – Criminal, Oisin II, Stop II, Hippokrates ir Falcone*.

5.2.3 Kalbant apie ESS VI antraštinę dalį, reikėtų paminėti ir 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos sprendimą, įkuriantį Europos nusikalstamumo prevencijos tinklą⁽⁸⁾, skirtą visų rūšių nusikaltimų prevencijai, bet ypač daug dėmesio skiriančią jaunimo⁽⁹⁾, miesto gyventojų ir su narkotikais susijusiems nusikaltimams.

5.2.4 Kalbant apie socialinę politiką, švietimą, profesinį mokymą ir jaunimą, EBSS 137 straipsnyje atkreipiamas dėmesys į Bendrijos institucijų veiklą, skirtą tolesnei nepatekusių į darbo rinką asmenų integracijai ir kovai su socialine atskirtimi. Remiantis ankstesniaisiais punktais, reikėtų pabrėžti, kad socialinė ir profesinė integracija, be jokios abejonės, yra du svarbiausi kovos su jaunimo nusikalstamumu ir jo prevencijos elementai. Paskesniuose Tarybos posėdžiuose (taip pat ir Bendrijos institucijose) buvo priimta daug su šia sritimi susijusių strategijų, darbotvarkių ir projektų; keletas iš jų nurodyti 1.2 punkte. Žinomiausia jų, nes yra arčiausiai jaunų nusikaltėlių, — *Operatyvinė kovos su diskriminacija programa*⁽¹⁰⁾, kuri priklauso Europos socialinio fondo 1 tikslui.

5.3 Europos Parlamentas, savo ruožtu, parengė, nors ir bendro pobūdžio, įvairias nepilnamečių apsaugos priemones ir priėmė daug rezoliucijų, įskaitant ir 1992 m. liepos 8 d. Europos Parlamento rezoliucijoje A3-0172/1992 priimtą *Europos vaiko teisių chartiją*. Šios chartijos 8.22 ir 8.23 punktuose apibrėžtos dėl nusikalstamos veiklos sulaukytų nepilnamečių apsaugos priemonės ir kriterijai, kurie turėtų būti taikomi visoms skiriamoms sankcijoms, be to, lėšos, kurios turėtų būti skirtos jaunųjų nusikaltėlių klausimams spręsti.

6. Naudinga Europos nepilnamečių justicijos sistemos struktūra

6.1 Kaip jau minėta, nepilnamečių nusikalstamumas kelia susirūpinimą daugeliui Europos piliečių. Be to, visi aiškiai supranta, kad tai bendra Europos valstybių problema ir kad būtų naudinga, jei šiuos klausimus spręstų ES institucijos. Tai

⁽⁸⁾ OL L 153, 2001 6 8.

⁽⁹⁾ Europos nusikalstamumo prevencijos tinklo atlikto darbo pavyzdys yra *A review of the knowledge on juvenile violence: trends, policies and responses in the EU Member States* (Informacijos apie smurtaujantį jaunimą apžvalga: tendencijos, politikos kryptys ir reagavimo priemonės ES valstybėse narėse), Fitzgerald, Stevens ir Hale, 2004 m.

⁽¹⁰⁾ Nepilnamečių justicijos sistemos taikymo pavyzdys: Ispanijos NVO *Fundación Diagrama* (institucija, susijusi su jauniems nusikaltėliams iš daugelio autonominių regionų teismų skirto kardomojo įkalinimo vykdymu) kartu su regioninėmis institucijomis vykdo veiklos programą, skirtą jauniems žmonėms, kurie atlieka arba atliko bausmę kardomajame kalėjime arba kuriems buvo taikytos nepilnamečių justicijos sistemos priemonės. Šios programos tikslas – sukurti asmeniniams poreikiams pritaikytas ir išsamias gaires, skirtas jaunimo grąžinimui į visuomenę (pradedant paleidimu į laisvę). Programa duoda puikių rezultatų.

atsispindėjo 2001 m. Eurobarometre (pirmasis skirtas valstybių narių vidaus saugumo klausimams). Remiantis apklausa, 45 proc. Europos piliečių mano, kad kovos su jaunimo nusikalstamumu politika turėtų priklausyti bendrai nacionalinių valdžios institucijų ir ES institucijų kompetencijai.

6.2 Kaip minėta anksčiau, JT ir Europos Taryba jau parengė keletą tarptautinių normų, susijusių su nepilnamečių nusikalstamumu ir nepilnamečių justicijos sistema. Vis dėlto jos turi ribotą privalomą galią arba nėra privalomos iš viso (išskyrus pirmiau minėtą Vaiko teisių konvenciją) ir tėra visai tarptautinei bendrijai skirtų minimalių taisyklių rinkinys. ES, taikydama šiuos principus kaip atskaitos tašką ir atsižvelgdama į savo išsivystymo lygį bei didesnę vidaus tolygumą, turėtų aktyviai siekti tobulinti tarptautinius principus, kad jie būtų veiksmingiau taikomi jos teritorijoje.

6.3 Be to, kiekviena ES valstybė, rengdama savo politikos kryptis dėl įvairių su nepilnamečių nusikalstamumu susijusių klausimų (prevencijos, teisingumo, apsaugos ir integracijos) sprendimo, galėtų remtis kitų valstybių narių patirtimi ir jų gera praktika, juo labiau, kad įvairios nepilnamečių nusikalstamumo priežastys ir apraiškos šiose šalyse vis labiau panašėja (priklausomybė nuo narkotikų, ksenofobiškas elgesys, su sportu susijęs smurtas, naujų technologijų naudojimas nusikalstamais tikslais, vandalizmas miestuose ir kt.).

6.4 Nepilnamečių justicijos sistemos bendrų taisyklių sukūrimo idėją taip pat galima pagrįsti ir su tebesitęsiančia Europos integracija susijusiais veiksniais, pavyzdžiui, sienų apsaugos panaikinimu ir laisvu asmenų judėjimu — jaunimas gali nevaržomai judėti iš vienos Bendrijos valstybės į kitą, jau nekalbant apie pasienio regionus, kurie tarp 25 valstybių narių tęsiasi tūkstančius kilometrų. Labiau suvienodinus ir (arba) geriau derinant atitinkamus nacionalinius įstatymus ir politikos kryptis būtų galima sumažinti arba išvengti pavojų, susijusių su didesniu judumu (pavyzdžiui, galimybė nuteisti vienoje valstybėje narėje gyvenantį jauną nusikaltėlį už kitoje ES valstybėje padarytą nusikaltimą).

6.5 Be to, atsižvelgiant į tai, kad valstybės nepilnamečių justicijos sistemą dažnai naudoja suaugusiųjų baudžiamosios teisės būsimų sistemų reformoms patikrinti, nepilnamečių justicijos sistemų koordinavimas ir derinimas savo ruožtu galėtų sudaryti sąlygas nacionalinėms baudžiamosios teisės sistemoms suartėti. Kaip jau minėta anksčiau, šis tikslas yra vienas ES tikslų, kurio įgyvendinimas jau gerokai pasitūmėjo į priekį

(Europos arešto orderis, abipusis pripažinimas, bausmių vykdymas ir kt.). Be to, su jaunimo nusikalstamumu susiję teisės aktai yra santykinai nauji (seniausi iš jų sukurti XX amžiaus pradžioje) ir juos derinant nekiltų tiek daug prieštaravimų arba sunkumų kaip derinant suaugusiųjų baudžiamąsias justicijos sistemas, turinčias galias istorines tradicijas, kurioms įtaką darė ir istoriniai, ir kultūriniai, ir teisiniai veiksniai.

6.6 Taip pat svarbu pripažinti, kad Bendrijos struktūra galėtų daryti poveikį regresyvioms nepilnamečių nusikalstamumo ir nepilnamečių justicijos sistemos vertinimo tendencijoms, kurios, kaip jau minėta, pastebimos kai kuriose ES valstybėse narėse.

6.7 Aišku, tiek prevenciniu ir socialiniu, tiek represiniu ir teisiniu požiūriu, dėl ES valstybėms bendrų šios srities reiškininių yra būtina bendra programa šiam klausimui spręsti. Iš tikrųjų vienoje savo rekomendacijų Europos Taryba aiškiai patvirtina „būtinybę sukurti atskiras ir aiškias Europos taisykles dėl Bendrijos sankcijų ir priemonių ir Europos kalėjimo taisyklių nepilnamečiams“.

7. Pasiūlymai dėl Europos nepilnamečių justicijos politikos

7.1.1 Visos ES valstybės narės, tik skirtingu mastu, susiduria su beveik panašiais reiškiniais: tradicinių neoficialios socialinės kontrolės priemonių (šeima, mokykla, darbas) krizė, getų atsiradimas pagrindiniuose miestų centruose, kur didelei gyventojų daliai gresia socialinė atskirtis, naujos nepilnamečių nusikalstamumo formos (smurtas namuose ir mokykloje, jaunimo gaujos, vandalizmas miestuose), narkotikai, piktnaudžiavimas alkoholiu ir kt., kuriems įveikti reikia panašių reagavimo priemonių.

7.1.2 ES valstybių narių nepilnamečių justicijos modeliai 1970–1980 m. palaipsniui susilieja pasirodžius 3.2.1 punkte minėtiems tarptautiniams teisiniams dokumentams. Vis populiariausias tampa *atsakomybės* modelis, paprastai derinamas su *restoratyviniu* arba *atkuriamuoju teisingumu*. Tačiau tarp valstybių narių išlieka nemenki skirtumai (svarbiausias — amžius, nuo kurio jaunimas tampa atsakingas pagal baudžiamąją tvarką, kaip matyti iš pirmiau nurodytų nuostatų).

7.1.3 Nemaža dalis šiame dokumente aptartų priežasčių — panašios valstybių narių socialinės ir ekonominės bei politinės aplinkybės, kartais labai panašios teisinės tradicijos, o kartais teisinės tradicijos bent jau nėra nesuderinamos tarpusavyje, nepilnamečių nusikalstamumo prevencijai įtaką darančios socialinės politikos kryptys, kurios jau finansuojamos ar remiamos iš Bendrijos biudžeto — lemia būtinybę palaipsniui suvienodinti prevencijos, apsaugos, intervencijos ir koncepcijos, susijusios su nepilnamečių nusikalstamumu ir nepilnamečių justicija, modelius ir sistemas.

7.1.4 Galiausiai, yra dar keletas veiksnių, paremiančių idėją dėl didesnio suvienodinimo, derinimo ir mainų:

7.1.4.1 Su nepilnamečių nusikalstamumu ir nepilnamečių justicija susijusi veikla neapsiriboja tik teismine sritimi (kai skirtingi teisiniai modeliai ir tradicijos gali tapti kliūtimi). Siekiama, kad ji taptų daugiašake ir joje dalyvautų daug institucijų kartu sujungiant kitas mokslo šakas — socialinius ir elgsenos mokslus — ir labai skirtingas institucijas, valdžios įstaigas ir organizacijas (nacionalines, regionų ir vietos administracijas, įvairias socialines tarnybas, policiją ir teismų struktūras, ne pelno organizacijas, privačias bendroves, vykdančias įmonių socialinės atsakomybės projektus, šeimos asociacijas, ekonominius ir socialinius dalyvius ir kt.), kurios dažnai veikia nekoordinuotai.

7.1.4.2 Informacinė visuomenė, technologijų pažanga, sienų atvėrimas ir kiti panašūs veiksniai, aišku, gerokai prisideda, kad 7.1.1 punkte ⁽¹⁾ nurodyti reiškiniai plistų, nors nereikėtų pamiršti ir paprasčiausio tokio elgsio pamėgdžiojimo efekto (efektas dar labiau sustiprėja transliuojant per žiniasklaidos priemones); visi šie pokyčiai vyksta nepaprastai greitai ir Europos šalyse neturėtų jų ignoruoti.

7.2 Atsižvelgdamas į visas pirmiau išdėstytas nuostatas, EESRK mano, kad Bendrijos politikos nepilnamečių nusikalstamumo ir nepilnamečių justicijos srityje vystymui reikalingi šie veiksmai:

7.2.1 Visų pirma, labai svarbu turėti **naujausius palyginamuosius statistinius duomenis** apie nepilnamečių nusikalstamumo padėtį 25 ES valstybėse narėse, kad būtų galima gauti patikimos informacijos apie problemą, jos tikrąjį mastą ir kaip ją spręsti turint omenyje, be kitų veiksnių, berniukų ir mergaičių kelio į nepilnamečių nusikalstamumą skirtumus.

7.2.2 Kokybės požiūriu, Komitetas įsitikinęs, kad tarp valstybių narių turėtų būti nustatyta nemažai **minimalių standartų ar gairių**, apimančių visus veiklos aspektus — pradedant tvarka, kurios laikydamosi policija ir teismai imasi spręsti jaunimo, pažeidžiančio baudžiamąją teisę, problemą ir baigiant jaunimo perauklėjimu ir pakartotine integracija į visuomenę. Šie standartai turėtų būti parengti pagal Vaiko teisių konvencijos pirmiausia 37 ir 40 straipsniuose ir 3.2.1 punkte cituojamų konvencijų tarptautinėse gairėse nustatytus principus, kurie būtų atskaitos taškas pradėti juos tobulinti ir įgyvendinti.

7.2.3 Rengiant šiuos minimalius standartus visų pirma reikėtų įgyti kuo daugiau žinių apie skirtingą kiekvienos valstybės narės padėtį ir patirtį. Tokios žinios galėtų būti įgyjamos įvairiais būdais, tačiau vienas jų galėtų būti informacijos rinkimas išsiunčiant visoms valstybėms narėms klausimynus, o vėliau surengiant ekspertų ir specialistų susitikimus pasikeitimo patirtimi ir geriausios praktikos klausimais. Šie susitikimai galėtų vykti nuolat, sukuriant **specialistų tinklą**, kurio sudėtis ir funkcijos atitiktų konkretų numatytą tikslą. Komisijai vertėtų paskelbti **žaliąją knygą** šiuo klausimu, kad būtų tiksliau nustatyti svarstymų ir diskusijų klausimai bei įtraukta kuo daug institucijų, organizacijų ir asmenų.

⁽¹⁾ Vertėtų nurodyti akivaizdžiai svarbų vaidmenį, kurį 2005 m. lapkričio mėn. Prancūzijos miestuose suvaidino pokalbių paslaugos, elektroniniai laišakai, internetiniai dienoraščiai, mobilūs telefonai, kt.

7.2.4 Kartu su pirmiau nurodytomis priemonėmis arba bent jau kitas žingsnis toliau nagrinėjant valstybių narių nepilnamečių justicijos modelius ir juos derinant, galėtų būti įkurta **Europos nepilnamečių nusikalstamumo observatorija**. Ji padėtų ne tik nagrinėti šį klausimą, bet ir skleisti rezultatus, konsultuoti ir remti tam tikras valdžios institucijas ir organizacijas priimančias sprendimus. Kitaip sakant, būtina užtikrinti, kad šių mokslinių tyrimų rezultatai ir studijos neatsidurtų mokslininkų stalčiuose, o padėtų priimti praktines politikos kryptis ir strategijas ⁽¹²⁾.

7.3 Nepažeidžiant pirmiau nurodytų nuostatų ir atsižvelgiant į tai, kad įvairūs nepilnamečių nusikalstamumo ir nepilnamečių justicijos sistemos klausimai būtų nagrinėjami atskirai pagal įvairias Sąjungos politikos kryptis (laisvės, teisingumo ir saugumo; jaunimo; švietimo ir mokymo; užimtumo ir socialinius klausimus), visos dalyvaujančios tarnybos ir agentūros savo veiklą turėtų koordinuoti taip, kad nepilnamečių nusikalstamumo klausimai būtų sprendžiami tarpšakiniu ir daugiainstituciniu pagrindu, kaip jau ne kartą buvo minėta šioje nuomonėje.

7.4 Atsižvelgiant į konkrečius nepilnamečių nusikalstamumo ypatumus bei jo dinamišką ir kintantį pobūdį, labai svarbu, kad su jaunimu dirbantys žmonės: teisėjai, prokurorai, advokatai, policininkai, tarpininkai, socialiniai darbuotojai, lygtinai nuteistus asmenis prižiūrintys inspektoriai ir kt. įgytų kuo tinkamesnį specialų išsilavinimą, o mokslo žinios būtų nuolat atnaujinamos. Bendrijos institucijoms šioje srityje tenka pagrindinis vaidmuo ir jos savo užduotis atlieka pasitelkdamos pirmiau nurodytas priemones (ekspertų tinklus, observatoriją, kt.) bei valstybių narių specialistų mainų programas, sukurtus

tinklus, naujus nuotolinio mokymosi metodus (*e.mokymąsi* ir kt.) Turėtų būti parengtos Bendrijos programos šiems konkrečioms mokymo poreikiams tenkinti. Be to, nepilnamečių justicijos sritys pažanga ES pagilintų šios sritys žinias ir paskatintų specialius mokslinius tyrimus Europos universitetuose, kurie turi būti įtraukti į šį procesą.

7.5 Atsižvelgiant į tai, kad yra akivaizdus šio klausimo socialinis ir pilietinis aspektas, nereikėtų pamiršti visų tiesiogiai susijusių pilietinės visuomenės organizacijų ir šiame procese dalyvaujančių specialistų („trečiojo sektoriaus“ organizacijų, asociacijų, šeimų, NVO, kt.), nes jos gali padėti rengti ir vėliau įgyvendinti visas ES programas ir strategijos kryptis.

7.6 Kalbant apie nepilnamečių ir jaunų nusikaltėlių socialinę integraciją ir reintegraciją (trečiasis 1.1 punkte nurodytas ramstis) ir rengiant socialiai atskirtų nepilnamečių socialinės ir profesinės integracijos bei reintegracijos planą, visose būsimose Bendrijos politikos kryptyse reikės atsižvelgti ir į profesinių sąjungų bei darbdavių organizacijų vaidmenį ir jų savitus dialogo palaikymo būdus. Todėl visi susiję dalyviai turi būti atsidavę šiam darbui, nes socialinė ir profesinė integracija yra viena iš gyvybiškai svarbių priemonių, kad šie nepilnamečiai būtų integruoti į visuomenę

7.7 Galiausiai, EESRK žino, kad jeigu visos šios politikos kryptys turi būti įgyvendinamos, joms turi būti skirtos atitinkamos biudžeto lėšos. Todėl Europos Komisija turėtų įrašyti biudžeto eilutes siekdama padėti apsaugoti nepilnamečius ir užkirsti kelią nepilnamečių nusikalstamumui, dirbti su jaunais nusikaltėliais vykdant esamus projektus ar iniciatyvas (pavyzdžiui, skirtas socialinei atskirčiai panaikinti ir jaunimo integracijai į visuomenę ir darbinę veiklą paremti) ⁽¹³⁾ arba konkrečiai tam tikslui skirtas programas.

2006 m kovo 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ Europos Parlamento pasiūlymą dėl rezoliucijos (B5-0155/2003) dėl Europos nepilnamečių nusikalstamumo stebėsenos centro sukūrimo pateikė didelė parlamentarų grupė dar 2003 m. vasario 21 d.

⁽¹³⁾ Tarp tokių šiuo metu rengiamų projektų ir programų yra AGIS, Daphne II, Equal ir veiksmų programa kovai su diskriminacija.